

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2006

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τετάρτη, 7 Ιουνίου 2006

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ
ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ 8 ΣΕΛΙΔΕΣ

Α. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση

(μονάδες 30)

α.	Μον.
καὶ ὃς εἶπεν ἐρυθρίασας - ἤδη γὰρ ὑπέφαινε τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι	3
– Εἰ μὲν τι τοῖς ἔμπροσθεν ἔοικε, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος. Σὺ δέ, ἦν δ' ἐγὼ, πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας σαυτὸν σοφιστὴν παρέχων;	4
Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἶπερ γε ἂ διανοοῦμαι χρὴ λέγειν. Ἄλλ' ἄρα, ὦ Ἴππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσεσθαι, ἀλλ' οἴαπερ ἢ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου;	6
τούτων γὰρ σὺ ἐκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει.	3
Πλάτωνος <i>Πρωταγόρας</i> Γ'	
Σύνολο	<u>16</u>

β.	Μον.
«ὤν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτῆθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἑλληνα πολέμιον ἐπιόντα προθύμως ἡμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἐάσω·	6
ἀπὸ δὲ οἷας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ καὶ μεθ' οἷας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἷων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον,	4
νομίζων ἐπὶ τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν πάντα ὄμιλον καὶ ἀσπῶν καὶ ξένων ζύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν».	4
Θουκυδίδου <i>Ἱστοριῶν</i> II 36	
Σύνολο	<u>14</u>

B. Αἰδίδακτο κείμενο για μετάφραση

(μονάδες 25)

	Μον.
Γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ἐξῆς, ὡς ἕκαστα ἐγένετο, κατὰ θέρη καὶ χειμῶνας,	4
μέχρι οὗ τὴν τε ἀρχὴν κατέπαυσαν τῶν Ἀθηναίων Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ζύμμαχοι, καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέλαβον.	5
ἔτη δὲ ἐς τοῦτο τὰ ζύμπαντα ἐγένετο τῷ πολέμῳ ἐπτὰ καὶ εἴκοσι. καὶ τὴν διὰ μέσου ζύμβασιν εἴ τις μὴ ἀξιῶσει πόλεμον νομίζειν, οὐκ ὀρθῶς δικαιῶσει.	8
τοῖς γὰρ ἔργοις ὡς διήρηται ἀθρεῖτω, καὶ εὐρήσει οὐκ εἰκὸς ὄν εἰρήνην αὐτὴν κριθῆναι, ἐν ἧ οὔτε ἀπέδοσαν πάντα οὔτ' ἀπεδέξαντο ἃ ξυνέθεντο,	4
ἔξω τε τούτων πρὸς τὸν Μαντινικὸν καὶ Ἐπιδαύριον πόλεμον καὶ ἐς ἄλλα ἀμφοτέροις ἀμαρτήματα ἐγένοντο.	4
Θουκυδίδου <i>Ἱστορίαι</i> V 26	
*τοῖς ἔργοις ὡς διήρηται ἀθρεῖτω= ἀς ἐξετάσει κανεῖς ποια γεγονότα ἔχουν γίνεαι στο χρονικό αὐτό διάστημα	
*ξυνέθεντο= συμφώνησαν	

Μετάφραση

Και ἔχει γράψει και αὐτὰ ο ἴδιος ο Θουκυδίδης ο Αθηναῖος με τη σειρά, ὅπως το καθένα ἐγινε, κατὰ καλοκαίρια και χειμῶνες, μέχρις

όπου οι Λακεδαιμόνιοι και οι σύμμαχοι και την εξουσία/ την ηγεμονία των Αθηναίων κατέλυσαν και τα μακρά τείχη και τον Πειραιά κατέλαβαν/ κυρίευσαν. Τα συνολικά χρόνια του πολέμου / όλα τα χρόνια του πολέμου / η συνολική διάρκεια του πολέμου / τα χρόνια του πολέμου στο σύνολό τους μέχρι το σημείο αυτό / τη στιγμή αυτή, υπήρξαν είκοσι επτά. Και την ενδιάμεση συμφωνία / συνθήκη, αν κάποιος δεν αξιώνει/ δεν έχει την αξίωση/ την απαίτηση / δεν κρίνει άξιο να θεωρήσει πόλεμο, δε θα δικαιωθεί/ δε θα κρίνει δίκαια/ δε θα κρίνει ορθά/ θα κρίνει λανθασμένα. Διότι ας εξετάσει κανείς ποια γεγονότα έχουν γίνει στο χρονικό αυτό διάστημα και θα βρει ότι δεν είναι εύλογο / λογικό/ φυσικό να κριθεί/ να θεωρηθεί αυτή ειρήνη, κατά την οποία / στην οποία ούτε έδωσαν πίσω ούτε δέχτηκαν πίσω / επέστρεψαν όλα όσα συμφώνησαν, και εκτός από αυτά / πέρα από αυτά / έξω από αυτά έγιναν σφάλματα / αποτυχίες / παραβιάσεις και από τους δύο / και από τα δύο μέρη σε σχέση με το Μαντινικό και τον Επιδαύριο πόλεμο / στο Μαντινικό και τον Επιδαύριο πόλεμο και σε σχέση με άλλα / και σε άλλα.

Γ. Αδίδακτο κείμενο για ορθογραφία

(μονάδες 10)

- Αφαιρούνται:
- (α) 0,25 μονάδες για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου, πνεύματος ή υπογεγραμμένης
 - (β) 0,5 για κάθε άλλο λάθος

Εύρισκω γάρ ταύτην μόνην ἂν γενομένην καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπὴν καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν, ἣν ἐθελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν ὁ δημοτικώτατος γενόμενος ἐνομοθέτησε, Κλεισθένης δ' ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν καὶ τὸν δῆμον καταγαγὼν πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν.

Ἴσοκράτους *Ἀρεοπαγίτικός* 16-17

Δ. Παρατηρήσεις στο αδίδακτο κείμενο

(μονάδες 20)

1. α. *ἐγένετο, κατέλαβον* :
Να τρέψετε τους πιο πάνω τύπους στο β' πρόσωπο ενικού της προστακτικής του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής.

ἐγένετο – **γενοῦ**
κατέλαβον - **κατάλαβε**

(μον. 0,5X2=1)

- β. *διήρηται, ξυνέθεντο* :
Να γράψετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίστοιχο τύπο του ενεστώτα.

διήρηται - **δαιρείται**

ξυνέθεντο - ξυντίθενται

(μον. 0,5X2=1)

γ. *ἀπέδοσαν*:

Να αντικαταστήσετε το ρήμα στο γ' πρόσωπο ενικού στην οριστική, υποτακτική, ευκτική και προστακτική στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

ἀπέδοσαν : **Οριστική: ἀπέδωκε**
Υποτακτική: ἀποδῶ
Ευκτική: ἀποδοίη
Προστακτική: ἀποδότω

(μον. 0,5X4=2)

δ. *νομίζειν, κριθῆναι*:

Να γράψετε τη μετοχή των πιο πάνω τύπων σε χρόνο αόριστο, γένος αρσενικό, πτώση ονομαστική, στη φωνή που βρίσκονται.

νομίζειν: **νομίσας**
κριθῆναι: **κριθείς**

(μον. 0,5X2=1)

2. α. *μακρά, ὀρθῶς*:

Να γράψετε τα παραθετικά των πιο πάνω λέξεων.

<u>Θετικός</u>	<u>Συγκριτικός</u>	<u>Υπερθετικός</u>
<i>μακρά</i>	μακρότερα μᾶλλον μακρά μάσσονα/ μάσσω	μακρότατα (μήκιστα) μάλιστα μακρά
<i>ὀρθῶς</i>	ὀρθότερον μᾶλλον ὀρθῶς	ὀρθότατα μάλιστα ὀρθῶς

(μονάδες 0,5X4=2)

β. *ταῦτα, θέρη, ξύμπαντα, ξύμβασιν, τις, ἔργοις, ἦ, ἀμαρτήματα*:

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίθετο αριθμό διατηρώντας το γένος και την πτώση τους.

ταῦτα - **τούτο**
θέρη - **θέρος**
ξύμπαντα - **ξύμπαν**
ξύμβασιν - **ξυμβάσεις**
τις - **τινές**
ἔργοις - **ἔργω**
ἦ - **αἶς**
ἀμαρτήματα - **ἀμάρτημα**

(μον. 0,5X8=4)

3. α. *ταῦτα, Ἀθηναῖος, ἕκαστα, τῶν Ἀθηναίων, νομίζειν, εἰρήνην.*
Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους πιο πάνω τύπους
(υπογραμμίζονται στο αδίδακτο κείμενο).

ταῦτα - **σύστοιχο αντικείμενο στο γέγραφε**
Ἀθηναῖος - **παράθεση στο Θουκυδίδης**
ἕκαστα - **υποκείμενο στο ἐγένετο (απτική σύνταξη)**
τῶν Ἀθηναίων - **γενική υποκειμενική στη λέξη ἀρχήν**
νομίζειν - **τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ἀξιώσει**
εἰρήνην - **κατηγορούμενο στο αὐτήν**

(μον. 0,5X6=3)

- β. *μέχρι οὗ τήν τε ἀρχήν κατέπαυσαν τῶν Ἀθηναίων Λακεδαιμόνιοι
καὶ οἱ ξύμμαχοι.*
Να αναγνωρίσετε την πιο πάνω πρόταση (εἶδος, εισαγωγή,
εκφορά, αιτιολόγηση της ἐγκλίσης).

Εἶδος: δευτερεύουσα χρονική πρόταση (0,5)
Εισαγωγή: μέχρι οὗ (μέχρι) (χρον. σύνδ.) (0,5)
Εκφορά: οριστική (0,5)
Αιτιολόγηση ἐγκλίσης: εκφράζει το πραγματικό (0,5)

(μονάδες 2)

4. *καὶ τήν διὰ μέσου ξύμβασιν εἴ τις μὴ ἀξιώσει πόλεμον νομίζειν,
οὐκ ὀρθῶς δικαιώσει.*
Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο (υπόθεση, απόδοση, εκφορά,
σημασία) και να κάνετε τις αναγκαίες μεταβολές, ώστε να δηλώνει το
αντίθετο του πραγματικού.

Υπόθεση: εἴ τις μὴ ἀξιώσει (0,25)
Απόδοση: δικαιώσει (0,25)
Εκφορά: Υπόθεση: Εἰ + οριστική (0,25)
Απόδοση: οριστική (0,25)
Σημασία: Πραγματικό (1)

Αντίθετο του πραγματικού:

Υπόθεση: Εἰ ἤξιωσε/εἰ ἤξιου (1)
Απόδοση: ἐδικαίωσε ἂν/ἐδικαίου ἂν (1)

(μονάδες 4)

Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα αρχαία ελληνικά (μονάδες 5)

Εγώ ο ίδιος άκουσα το στρατηγό να λέει ότι ο στρατός των εχθρών ήταν κοντά στο στρατόπεδο. Διέταξε λοιπόν τους στρατιώτες να προετοιμαστούν, για να επιτεθούν εναντίον των εχθρών.

(Εγώ) αὐτός ἤκουσα τοῦ στρατηγοῦ λέγοντος **(1,25)**
0,25 0,25 0,25 0,5

τὸ τῶν πολεμίων στρατεύμα / τὸν τῶν πολεμίων στρατὸν **(0,5)**
0,25 0,25

ἐγγὺς / πλησίον τοῦ στρατοπέδου / παρὰ τῷ στρατοπέδῳ εἶναι }
0,5 0,5 } **(1)**
ἢ }
ὅτι ὁ στρατός / τὸ στρατεύμα ... εἶη / ἦν }
0,5

Ἐκέλευσε οὖν τοὺς στρατιώτας / Προσέταξε τοῖς στρατιώταις **(0,5)**
0,25 0,25

παρασκευάσασθαι / ἐτοίμους γενέσθαι **(0,5)**
0,5

ὡς ἐπιθησομένους / ὡς ἐπιόντας / ὡς ἰόντας / πρὸς τὸ ἐπιθέσθαι }
0,75 } **(0,75)**
ἢ }
ἵνα ἐπέλθοιεν/ ἐπέλθωσι / ἐπιθεῖντο / ἐπιθῶνται/ ἔλθοιεν/ ἔλθωσι }
0,75

τοῖς πολεμίοις / ἐναντίοις / κατὰ τῶν πολεμίων / κατὰ τῶν ἐναντίων / ἐπὶ τοὺς πολεμίους. **(0,5)**

II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(μονάδες 10)

1. *ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδαιψάται.*

Θουκυδίδου *Ἱστορίαι* II 43

Να αναπτύξετε σε 10-12 γραμμές δύο μηνύματα του πιο πάνω αποσπάσματος

στηριζόμενοι σε συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις του.

(μονάδες 5)

- **πᾶσα γῆ, οἰκεία, ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ:** τονίζεται ο **οικουμενικός χαρακτήρας** της θυσίας των ηρώων που ξεπερνά τα στενά πλαίσια του τάφου, της πατρίδας και αγκαλιάζει ολόκληρο τον κόσμο.
- **ἄγραφος μνήμη...ἐνδαιτᾶται:** τονίζεται ο **διαχρονικός χαρακτήρας** της θυσίας των νεκρών, η αθανασία τους. Ο τάφος, που δηλώνει την ανυπαρξία ζωής, ακυρώνεται από το ρήμα ἐνδαιτᾶται. Οι ήρωες συνεχίζουν να υπάρχουν μετά θάνατον στη μνήμη των ζωντανών.
- **τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου:** τονίζεται η **σπουδαιότητα του φρονήματος** που επιδεικνύει κανείς στον πόλεμο και όχι το αποτέλεσμα της προσπάθειάς του.

(μον. 2,5X2=5)

2. Με άξονα τη συμπεριφορά του Ιπποκράτη στον πρόλογο του πλατωνικού *Πρωταγόρα* να προσδιορίσετε:

α/ τη **στάση** των εύπορων νέων της Αθήνας του 5^{ου} αι. π.Χ. απέναντι στη σοφιστική κίνηση, και

β/ τα **κίνητρα** που τους ωθούσαν στην υιοθέτηση μιας τέτοιας στάσης.

(μονάδες 5)

Στάση νέων

- άκριτος ενθουσιασμός
- άκριτος θαυμασμός για τους σοφιστές
- έντονη επιθυμία να μαθητεύσουν κοντά στους σοφιστές ξεδεύοντας ακόμη και ολόκληρες περιουσίες

(μον. 1X2=2μονάδες)

Κίνητρα

- καλλιέργεια ρητορικής δεινότητας ως μέσου επικράτησης στον πολιτικό στίβο
- κοινωνική διάκριση/ καταξίωση
- απόκτηση γενικής παιδείας
- η φήμη που συνοδεύει τους σοφιστές και η γοητεία που εκπέμπει η προσωπικότητά τους

(μον. 1X3=3μονάδες)

-ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ-